

RAZREDNI SOVRAŽNIK (2013, 112 min., 35 mm) **14+**
ROK BIČEK (Slovenija, 1985–)

Povzetek vsebine

V četrtem letniku gimnazije prijazno in dobronamerno razredničarko, profesorico nemščine, zaradi porodniškega dopusta nadomesti nov profesor s povsem drugačnimi vzgojnimi in izobraževalnimi pristopi »stare šole«. Dijake takoj odbijejo njegova strogost, nepopustljivost ter navidezna hladnost in nerazumevanje njihovih individualnih potreb. Po nenadnem in nepričakovanem samomoru ene izmed sošolk dijaki za njeno šokantno in nepojasnjeno smrt nemudoma obtožijo novega razrednika. Med njimi se zastruje nerazumevanje in poglobljajo nesoglasja, dokler razredniku z očitkom »nacističnih metod« dijaki povsem ne obrnejo hrbta. Čeprav se poglobljajo tudi konfliktna razmerja med gimnazijci samimi, njihovo nezadovoljstvo kmalu preraste v nenadzorovan, vsesplošni odpor, ki ga mukoma uspe preseči in pomiriti modra ravnateljica šole.

Beseda o režiserju

Rok Biček sodi med najbolj obetavne in hkrati tudi že zelo uveljavljene filmske režiserje mlajše generacije. Poleg celovečernega prvenca *Razredni sovražnik*, za katerega je prejel nagrado vesna za najboljši film na Festivalu slovenskega filma (na 28. beneškem tednu kritike pa nagrado Združenja evropskih in sredozemskih filmskih kritikov FEDEORA), je režiral še celovečerni dokumentarec *Družina* (2017), ki je bil prav tako izbran za najboljšo delo na nacionalnem festivalu, režiser pa je prejel tudi nagrado Prešernovega sklada za filmsko režijo. Skupaj s kratkimi filmi Bičkovo delo odraža izjemno občutljivost za mlade protagoniste in pereče družbene tematike, pa tudi za medčloveške odnose, ki jih obravnava z izjemnim občutkom za filmsko upodabljanje.

Izhodišča za obravnavo

Film *Razredni sovražnik* v širšem okviru sodi med tipična dela mladinskega filmskega žanra šolskega filma oziroma v ožjem sklopu v t. i. podžanr filma v razredu. Za takšna dela je značilno, da se dogajajo domala izključno v šoli oziroma v razredu ter obravnavajo odnose dijakov ali učencev, ki so najpogosteje zasnovani kot tipski liki, pa tudi razmerja med mladimi in učitelji, medtem ko se starši in ostali odrasli le redko pojavljajo, njihov delež oziroma vpliv na dogajanje pa je zanemarljiv. Prostor filmske akcije v *Razrednem sovražniku* je tako dobesedno »zaprt« med zidove šolskega poslopja.

Takšna zamejitev na eni strani omogoča pozorno zasnovo filmskega izraza, na drugi pa jasno osredotočenost na like in njihovo medsebojno dinamiko. Na izrazni ravni je za Bičkov pristop značilna

uporaba predvsem osnovnih prvin filmskega realizma. Zaradi osredotočenosti dogajanja zgolj na šolski prostor in omejene rabe filmskih izraznih sredstev prihaja toliko bolj v ospredje vsaka posamezna filmska prvina – od osvetlitve in razporeda filmskih planov, prek snemalnih kotov, gibanja kamere v razmerju do protagonistov in njihove umestitve v prostor, do načina snemanja dialogov in uporabe zvoka, tako da lahko jasno zaznavamo, kako režiser z njimi ustvarja pomenske poudarke ter stopnjuje nasprotja in razraščanje upora.

Sestava protagonistov predstavlja zanimivo kombinacijo filmskih naturščikov v izboru dijakov in epizodnih vlog staršev, medtem ko učiteljski zbor zastopajo prekaljena igralska imena: Nataša Barbara Gračner (ravnateljica), Tjaša Železnik (profesorica telovadbe), Robert Prebil (matematik), na čelu z izjemnim Igorjem Samoborom v vlogi profesorja Rozmana.

Čeprav v skladu z žanrskimi zahtevami vsi mladi zasedajo vloge tipskih likov – uporniški posamezniki (tako dejanski uporniki kot tisti, ki so to zaradi vplivnih staršev), razredni lepotec, jeguljasti prilagodljivci, piflarji, nadarjeni odmaknjeni posamezniki, občutljivi športniki itn. –, njihova upodobitev nikakor ni shematična. Videti je, kot da so drug drugemu predstavljali izjemno motivacijo za doseganje vznemirljive in prepričljive zasedbe, brez vsakršnega »šibkega člana«.

Smernice za pogovor

Režiser je v razgovorih povedal, da je film delno zasnovan po resničnih dogodkih. Ali menite, da filmsko izhajanje iz »resničnega življenja« predstavlja možnost večje verodostojnosti in prepričljivosti dela, ali pa je to predvsem stvar avtorskega pristopa in režijskih posegov?

Zasnova filmskih likov predstavlja tudi svojevrsten prerez aktualne slovenske družbe in njenih notranjih nasprotij. Ali se vam zdi, da bi brez nesoglasij med samimi dijaki njihov uporniški naboj premogel več moči in bi bili v svojih prizadevanjih uspešnejši?

Eno osnovnih vprašanj, ki ga odpira film, je dilema, ali so dijaki dejansko sposobni sprejemati samostojne odločitve ali pa zgolj sledijo določenim vzgibom in skupinski dinamiki večinskega prepričanja.

Stopnjevanje dogajanja je poudarjeno z rabo določenih filmskih izraznih sredstev. V pogovoru se skušajmo osredotočiti na najbolj izpostavljene elemente pomenske zasnove oziroma na najbolj značilno rabo filmskih prvin.

Metodo dela z igralci povzema režiserjeva misel, da se zavzema predvsem za »način igre, kjer igralec v popolnosti izhaja iz sebe in ne iz vnaprejšnje predstave. Da ne igra, ampak živi življenje lika.« Ali menite, da mu je takšna motivacija uspela pri zasnovi filmskih protagonistov *Razrednega sovražnika*?

Ena pomembnejših dilem se nanaša na vprašanje zavzemanja stališča; to je dilema, ali se film postavlja na stran katere izmed skupin v konfliktu ali pa skuša vzdrževati nevtralno stališče in odločitev o pravilnosti oziroma upravičenosti določenih dejanj prepušča izključno gledalcu.

Dodatne dejavnosti

Razredni sovražnik s svojo občutljivostjo in aktualnim filmskim pristopom zagotovo sodi med vrhunce svojega (pod)žanra šolskega filma, zato bi bila dobrodošla primerjava s kakšnim sorodnim tujim delom, npr. francoskim filmom *Razred* (Laurent Cantet, 2008).

V razmerju med dijaki in šolskim sistemom pomembno vlogo predstavljajo šolske svetovalne službe. V tem smislu je dobrodošlo dijakom omogočiti podrobnejši vpogled v njihovo delovanje in morda pogovor z njihovimi predstavniki na teme, ki jih odpira *Razredni sovražnik*.

Ker je tematika, ki jo film obravnava, dijakom zagotovo nadvse blizu, bi bila zanimiva ustvarjalna igra »preoblikovanja scenarija«, kar pomeni, da si dijaki (posamezno ali v skupinah) zamislijo drugačne oblike filmskega zapleta in razrešitve – na podlagi lastnih izkušenj in pogledov na problematiko – ter jih nato primerjajo in se o njih pogovorijo.

Pripravil dr. Andrej Šprah, Slovenska kinoteka